

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 21. JUNIJA (JUNE 21), 1940

Subscription \$6.00 Yearly

STEV.—NUMBER 122

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Nemčija predložila mirovne pogoje poraženi Franciji

Odposlanci obeh držav se sestali na konferenci v bližini Pariza. V Berlinu pravijo, da bosta Alzacija in Lorena prišli pod oblast Nemčije. Bojevanje na francoskih frontah se nadaljuje. Hitlerjeve čete okupirale Lyons, tretje največje francosko mesto. 50,000 francoskih in poljskih vojakov pobegnilo v Švico

BERLIN, 21. jun. — Poučeni nacistični krogi so naznanili, da bodo nemški in francoski odposlanci danes sestali v Compiègne, 35 milj severovzhodno od Pariza. Konferenca se bo vrhnila v istem železniškem vagonu, kateremu je maršal Foch, vrhovni poveljnik zavezniške oborožene sile, na 11. novembra 1918 predložil mirovne pogoje svetovni vojni zaključena. V Berlinu so namignili, da bo Hitler osebno predložil pogoje miru s Francijo na konferenci v Compiègne.

BORDEAUX, FRANCIJA, 21. jun. — Stiria in poražena Francija, da uradno izve Hitlerjevo ceno za mir. Vsa znamenja kažejo, da bo cena visoka.

Maršal Petain, predsednik francoske vlade, je sinoči pojasnil vzroke poraza navidezno nemške Francije. Dejal je, da je Francija premalo prijetelj, premalo mladih moči in tovar, obenem pa je zanemarila obrambo po porazu Nemčije v prvi svetovni vojni.

COUMMOIS, 21. jun. — Armada 50,000 francoskih in poljskih vojakov je večerj pobežala v Švico, kjer je bila razorožena in internirana. Med vojniki je mnogo ranjenec. Večina je prišla z bližnjimi pri Maginotovi trdnjaviški črti.

Bordeaux, Francija, 20. jun. — Vlada premijera Petaina je imenovala svoje predstavnike za pogajanja z Nemčijo glede sklenitve premirja. Kdo so ti predstavniki in kje se bodo sestali z Nemci, še ni znano. Govorice se vzdržujejo, da se bo konferenca vršila v Madridu, Španija. Henry Berenger, bivši francoski poslanik v Washingtonu, bo morda izbran za nadzornika pogajalnega odbora.

Odgovor Nemčije in Italije na apel premijera Petaina, naj stavi pogoje premirja, je francoska vlada dobila večerj. Nemčija je preko španskega poslanika Joseja Lequerica informirala Francijo, da bo določila mesto sestanka, ko ji bodo imena francoskih pogajalcev naznanjena.

Bojevanje na francoskih frontah se nadaljuje. Francoske čete, ki se še niso izmuzle iz puisti ob Maginotovi trdnjaviški črti, odbijajo nasokke nemških motornih kolon na vzhodu, severu in zapadu.

Bordeaux, začasno glavno mesto oblagane Francije, je bila večerj štirikrat bombardirana iz zraka. Nemci so vrgli veliko število bomb, ki so ubile in ranile čez sto civilistov. Bordeaux, ki je imel okrog 250,000 prebivalcev, je zdaj natrpan z begunci. Več stotisoč ljudi je prišlo sem iz krajev, katere je zasedla nemška armada.

Berlin, 20. jun. — Tu se širijo govore, da bodo Nemci raznektirali Alzacijo in Lorena, provinci, kateri so morali odstopiti Franciji po zaključku prve svetovne vojne. Hitlerjeve čete so večerj zasedle namigne, ki vključujejo Strasbourgo, staro in zgodovinsko mesto. Govornik na berlinski radiopostaji je po okupaciji mesta naznanil, "da je bil nadaljnji medet versajške pogodbe izbrin."

Roosevelt imenoval dva republikanca

Knox in Stimson v koalicijski vladi

Washington, D. C., 20. jun. — Predsednik Roosevelt je danes vrzel največjo politično bombo v tabor izolacionistov, ko je imenoval dva vplivna republikanca v svoj kabinet. Frank Knox, časnikar iz Chicaga in kandidat za podpredsednika republikanske stranke v letu 1936, je bil imenovan za mornaričnega tajnika, Henry L. Stimson, bivši državni tajnik v Hooverovi administraciji, pa za vojnega tajnika. Ta Rooseveltov korak nima primere v zgodovini Združenih držav. Predsednik je izjavil, da je to storil v znamenju solidarnosti velike večine ameriškega ljudstva v času največje krize, ko je obramba Združenih držav prva in največja potreba.

Argentina odkrila nacijsko zaroto

Južnoameriške države v finančni stiski

Buenos Aires, Argentina, 20. jun. — Obstoje petokolonarški grup, ki so nameravale zasedati vladne urade in napasti vojaške barake v Argentini, je bil pravkar odkrit. Poročilo o zaroti nemških nacijskev je objavil tujkajnski list Critica.

List piše, da imajo te grupe 81,000 članov, med temi napačalne čete. S temi so zvezani fašisti in falangisti. Člani posadke nemške bojne ladje Admiral Graf Spee bi sodelovali v puču proti vladi. To ladjo so Nemci sami potopili, ko ji je pretlo uničenje s strani angleških bojnih ladij. Nacijske grupe so aktivne ne samo v Buenos Airesu, temveč tudi v drugih argentinskih mestih.

Poučeni argentinski krogi so izjavili, da so latinske republike zdaj, ko so izgubile velik del zunanje trgovine, v finančni zagati in potrebujejo materialno pomoč s strani Združenih držav, da odvrnejo dominacijo po totalitarnih evropskih državah. Čas je prišel, ko morajo Združene države izbrati med dalekosežno finančno pomočjo tem ekonomskim žrtvam evropske vojne, ali prepustitvijo teh žrtev ekonomskemu sistemu totalitarnih držav starega sveta.

Argentina, kakor Brazilija, Čile, Urugvaj in druge južnoameriške republike, so izgubile tržišča za svoje produkte zaradi evropske vojne. Zadevni komentarji se slika, ko prihajajo vesti iz Washingtona, da je bil tam sestavljen načrt glede ustanovitve vseameriškega kartela ali prodajalne agencije, ki naj bi prevzela nadzorstvo izvoza držav zapadne hemisfere. Argentina je najbolj močna demokracija pod ekvatorjem, toda ekonomska nestabilnost stalno ogroža njeno varnost. Ako ne bo mogla obdržati svoje ekonomske pozicije, bo prišla pod gospodarsko dominacijo nacijske Nemčije, ko bo vojna končana, ker ne bo mogla najti tržišč za svoje produkte, če je ne bo Amerika finančno podprla.

Predsednik Argentine Ortiz je že apeliral na Ameriko za finančno pomoč. V apelu je naglasil, da brez pomoči ne bo mogla Argentina čistiti svoje demokracije.

SOVJETSKE ČETE ODHAJAJO PROTI NEMŠKI MEJI

Nacijske motorne kolone se zbirajo v Prusiji

RUSI ZASEDLI BALTIŠKA MESTA

Bukarešta, Rumunija, 20. jun. — Sem dospela poročila iz zanesljivih virov se glase, da so bile ruske čete potegnjene iz krajev ob Besarabiji in poslane v bližino meje med Nemčijo in sovjetsko Poljsko. Poročila naglašajo, da je tam zbrana mogočna ruska armada. Gibanje sovjetskega vojskovanja je zavito v meglo, toda nekateri krogi sodijo, da se Stalin boji napada s strani Nemčije.

Nacijske motorne kolone se zbirajo v Vzhodni Prusiji, nasproti baltičkih držav, ki so prišle pod dominacijo sovjetske Rusije. Kaj vse to pomeni, ni bilo pojasnjeno.

Stockholm, Švedska, 20. jun. — Ruske topniške, pehotne in konjeniške enote, tanki in bojna letala ter oddelki oklopnih avtomobilov stalno prihajajo v baltičke države — Litvo, Estonijo in Latvijo. Sovjetske čete so že zasedle vsa glavna mesta teh držav.

Razgovori glede ustanovitve vlad po popolno kontrolo Mokske se nadaljujejo. Vse baltičke države so sklenile pakte vzajemne vojaške pomoči s Stalinovo vlado zadnje jeseni.

V Stockholmu prihajajo tudi poročila, da Hitler pošilja nove čete na Norveško. Nekateri diplomati vidijo v tem znamenje, da se Nemci pripravljajo na napade na Anglijo z norveške strani.

Ko so Nemci vkorakali v Narvik, norveško pristanišče mesto na severu, ki je spojeno z železnico s švedskim ozemljem, kjer so bogati železni rudniki, so pričela prihajati poročila iz Finske, da so bile sovjetske čete pri Sallu ojačane. Na karelijski zemeljski ožini grade Rusi trdnjave. Te bodo tvorile "Stalinovo linijo," spojeno s finko Mannerheimovo trdnjaviško črto.

Kupčija z angleško vlado nelegalna?

Senator Walsh kritizira Roosevelta

Washington, D. C., 20. jun. — V kongresu so se sliše obdolžitve, da je prodaja 23 torpednih čolnov in lovilcev podmornic Veliki Britaniji nelegalna. Oni, ki so sklenili kupčijo, so kršili ameriške zakone.

Odkritje, da je Rooseveltova administracija instruirala Electric Boat Co., naj izroči torpedne čolne Veliki Britaniji, je izzvalo vihar v kongresu. Senator David J. Walsh, demokrat iz Massachusettsa in načelnik senatnega mornaričnega oddelka, je obsodil kupčijo, ker je bila izvršena v času, ko je bila odredjena akcija glede pospešitve gradnje bojnih ladij za ameriško obrambo. Kongresnik Francis Case, republikanec iz Južne Dakote, je podprl Walshovo obsodbo.

Jugoslavija dobi novo vlado

Belgrad, 20. jun. — Poučeni krogi pravijo, da bi Jugoslavija kmalu dobila novo režim, ki bo bolj naklonjen Nemčiji nego je sedanj. Uradni krogi zanikajo poročila o formiranju nove vlade.

Domače vesti

Začetek poletja

Danes (21. junija) je prvi poletni dan v koledarju. Sonce je doseglo najvišjo točko na severu in zdaj se obrne nazaj proti jugu. Danes je najdaljši dan in najkrajša noč v letu.

Čikaške novice

Chicago. — John Dolinšek iz South Chicaga se je težko ponesečil na roki pri delu in nahaja se v zdravniški oskrbi. — Poročno dovoljenje sta vzela Thomas Grupka in Genevieve Gombac. — Mato Jambrešić toži svojo ženo Mare za ločitev.

Avto ubija v Clevelandu

Cleveland. — Dne 14. junija je avto povozil rojaka Antona Streklja, ko se je vračal s dela iz tovarne Fisher Body in 17. junija je Streklj v bolnišnici umrl za poškodbami. Star je bil 55 let in doma od Struge pri Dobrem polju na Dolenjskem. V Ameriki je bil 39 let in tu zapuščena brata in sestra. — Dne 17. t. m. je umrl pionir Frank Sotler, star 73 let in rojen v Sv. duhu pri Krškem na Dolenjskem. V Ameriki je bil 40 let in je že pred leti oslepel. Tu zapuščena hčer, v starem kraju pa žena. — Nadaljnja žrtev avta je 48-letni Anton Strnad, ki je bil povozen 8. junija in podlegel je ranam 19. t. m. Bil je član društva 129 SNPJ. — Dne 18. t. m. je naglo za srčno kapjo umrl Fr. Senk, star 50 let in rojen v Predoslju na Gorenjskem. Tu je bil 27 let in zapuščena žena, brata in tri sestre. — Dalje je naglo umrla Mary Bojc, roj. Fabijan, stara 51 let, ki je bila rojena v Clevelandu. Zapuščena moža, dva sinova, tri brate in sestro.

Novi grobovi ob Pacifiku

San Francisco, Cal. — Pred dnevi je tu umrl Math Judnič, star 55 let in doma iz Mladice pri Semiču v Beli Krajini. Zapustil je ženo, sina in tri hčere. — Dalje je umrl Marko Nemančič, star naseljenec, rojen v Dragomlju vasi pri Suhorju v Beli Krajini. Zapuščena žena in tri hčere. — V Rentonu, Wash., je umrl 72-letni Valentin Majnik, doma iz Zirov, ki je zapustil ženo, tri sinove in tri hčere.

Sporazum med Anglijo in Japonsko

Blokada angleške koncesije preklicana

Tokio, 20. jun. — Zunanji urad je danes naznanil, da je bila japonska blokada angleške koncesije v Tientsinu, Kitajska, preklicana danes zjutraj. Prekle je sledil sklenitvi sporazuma med Japonsko in Anglijo.

London, 20. jun. — Barikade okrog angleške koncesije v Tientsinu so pričeli danes podirati po naznanilu sklenitve sporazuma med Japonsko in Anglijo. Sporazum je zaključil dolgo kontroverzo med državama, ki je izzvala tudi serijo krvavih konfliktov med angleškimi in japonskimi četami.

Dosego sporazuma je naznanil R. A. Butler, podminister za zunanje zadeve. Ta med drugim določa tesnejšo kooperacijo med Veliko Britanijo in Japonsko in zatiranje terorističnih aktivnosti, "ki ogrožajo red in stabilnost japonske oborožene sile."

Unijski uradniki obojeni v zapor

New York, 20. jun. — Federalni sodnik Murray Hulbert je večerj obsodil 26 uradnikov in članov krayevne unije mednarodne bratovščine voznikov, šoferjev in pomagateljev v zapor od enega meseca do dveh let, unijo pa so plačili \$10,000. Vsi so bili spoznani za krive zarote in kršenja Shermanovega protitrustnega zakona.

Osiške diktira Jugoslaviji:

Fašist mora voditi vlado v Belgradu!

Belgrad, 20. jun. — Nemško-italijanski pritisk na Jugoslavijo je dosegel višek z zahtevo, da mora Jugoslavija takoj dobiti vlado, ki bo simpatična do osiških Rim-Berlin. Nemčija hoče imeti Milana Stojadinovića za predsednika nove vlade, med tem ko Italija pritiska, naj vlado vodi dr. Ante Pavelić, ki je bil obtožen kot glavni sokrivce za umor kralja Aleksandra leta 1934.

Nemška taborišča natrpana z ujetniki

Oskrba dela preglavice oblastem

Berlin, 20. jun. — Pritok atotičnih vojni ujetnikov, ki so bili ujeti na zapadni fronti, je potisnil resen problem na površje. Vsa ujetniška taborišča so natrpana z ujetniki in nekatere so morali poslati v stare gradove, ker primanjkuje prostora.

Jefferson Patterson, prvi tajnik ameriškega poslanstva v Berlinu, ki čuti interese ujetnikov, je dejal, da je le neznatno število vojni ujetnikov dospelo v Nemčijo pred Hitlerjevo invazijo Norveške, Holandije, Belgije in Francije. Okupacija Norveške in ostalih držav ter poraz francoskih in angleških armad v Flandriji sta prinesla novo breme nemškemu sistemu oskrbe beguncev.

Vojni ujetniki so nastanjeni v šolah, gradovih, taboriščih in na prostem. Vsa taborišča na prostem so ograjena z bodečo žico. V prvih dneh vojne so bila ujetniška taborišča samo v severovzhodnem delu Nemčije, zdaj pa so raztresena po vsej deželi. Patterson je dejal, da se ujetniki pritožujejo čez slabo hrano, toda Nemci odgovarjajo, da slično dobivajo domačini. Stališče nacijske vlade, da mora Velika Britanija odnehati z blokado, če hoče, da bodo ujetniki dobivali boljše hrano.

Večina norveških in holandskih vojakov je bila poslana domov. Belgijake armade, ki so se podale, so bile tudi izpuščene, toda vojniki, ujeti v bitkah, so bili pridržani v taboriščih.

London napoveduje lakoto v Nemčiji

Rusija ji ne more pošiljati živil

London, 20. jun. — Lakota, ki je demoralizirala sovražnika leta 1918, je "peta kolona" Velike Britanije v borbi proti Nemčiji. Tu napovedujejo, da bo lakota zajela Nemčijo čez štiri mesece, nakar se bo raztegnila na vse dežele, katere je okupirala nemška oborožena sila. Napoved bazira na pregledu zaloga živil v Nemčiji in podjarmljenih državah.

Sedanja nemška živilska situacija se lahko primerja oni v marcu l. 1918, ko so bile nemške čete vržene v zadnjo ofenzivo proti zaveznikom. Ta se je izjalovila na vse črti in nekaj mesecev pozneje je prišel totalen polom nemške vojne mašine.

Znano je, da Rusija ne more zalagati Nemčije z živil in drugimi potrebščinami. Izgleda tudi ni, da bi mogla Nemčija dobivati žito iz držav južnovzhodne Evrope. Raztegnitev angleške blokade na Norveško, Dansko, Belgijo in Holandijo je povzročila akuten živilski problem.

Situacija je zlasti obupna v Belgiji. Tam se bo pojavila lakota čez dva meseca, dočim Holandski preti občutno pomanjkanje živil. Vstop Italije v vojno ni dosti pomagal Nemčiji. Italija je blokirana na obeh koncih Sredozemskega morja in tudi njenemu prebivalstvu preti lakota. Francija, pravijo v Londonu, more nuditi Nemčiji le začasno pomoč.

GOSPODARSKA UNIJA AMERIŠKIH REPUBLIK

Senator Nye podprl Rooseveltovo načrt

POLITIKA DOBREGA SOSESTVA

Washington, D. C., 20. jun. — Senator Gerald P. Nye, republikanec iz Severne Dakote in dotlej vnet zagovornik izolacije Amerike, je v celoti podprl Rooseveltovo načrt glede ustanovitve ekonomske unije držav zapadne hemisfere, ki naj bi ustavila ali vsaj otežila zmogovit pohod evropskih diktatorjev.

Nye je naglasil, da taka unija zahteva dalekosežno koncesijo južnoameriškim republikam. Združene države bi morale opustiti produkcijo gotovih potrebščin v izvajanju politike dobrega sosedstva. Senator je rekel, da Združene države bodo lahko pospeševale in utrjevale dobre odnose s latinskimi republikami le, če bodo demonstirale, da ne želijo posneti samega smetana.

Roosevelt je prišel na plan s svojim načrtom ekonomske unije in centralne kontrole ameriških živil in surovgov materiala, da pomaga zaveznikom. Načrt predvideva ustanovitev "kartela" 22 ameriških držav, Kanada vključena, da prisili totalitarne države v sprejetje demokratičnih gospodarskih metod. Če bo načrt osvojen, bo zadan udarec diktatorjem na najbolj občutno mesto, ki je gospodarska in življenjska plat.

Vprašanje je, kakšno obliko bo zavzela ameriška ekonomska politika, če bodo Nemčija, Italija in Rusija dominirale vso Evropo. To je problem, o katerem morajo razpravljati uradniki ameriške vlade ne kot demokrate ali "newdealerji", temveč kot možje, ki morajo v tem momentu gledati skozi megle na razvoj dogodkov v Evropi. Vprašanje je, ali bo Amerika mogla obdržati svoj način življenja sprito pohoda totalitarcev v Evropi. Jačanje ameriške obrambe proti možnosti napada je lahko delo v primeru z onim, ki prihaja, če se hoče Amerika zavarovati ekonomsko.

Ako Združene države ne bodo pomagale latinskim republikam, bodo slednje prišle pod vpliv evropskih diktatorjev. To nevarnost je videl Roosevelt, ko je prišel na dan z načrtom glede ustanovitve ekonomske unije.

Beneš apelira na češke vojaške

London, 20. jun. — Edvard Beneš, bivši predsednik čekoslovaške republike, je sinoči v svojem govoru po radiu apeliral na češke vojaške in letalce v Franciji, naj navežejo stike s poveljstvom angleške oborožene sile in se nadalje bojujejo proti Nemcem na strani Anglije.

Bomba ubila voditelja nacijske stranke

Berlin, 20. jun. — Tu poročajo, da je bomba, katero so vrgli angleški letalci, ubila Fritz Weitzela, voditelja nacijske stranke v Dusseldorfu. Angleži so napadli to mesto sinoči. Weitzel je bil načelnik nacijskih grup v zapadni Nemčiji.

kota čez dva meseca, dočim Holandski preti občutno pomanjkanje živil. Vstop Italije v vojno ni dosti pomagal Nemčiji. Italija je blokirana na obeh koncih Sredozemskega morja in tudi njenemu prebivalstvu preti lakota. Francija, pravijo v Londonu, more nuditi Nemčiji le začasno pomoč.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravni drave (Ivan Chigov) in Kanado
\$6.00 na leto; \$2.00 na pol leta; \$1.50 na četrt leta; in Chigov
in Chigov \$7.50 na leto; \$2.50 na pol leta; in Chigov
\$1.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cileto \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene ogledov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nemarodnih
članov ne vržajo. Rokopisi literarne vsebine (vrtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju v slova-
ščini, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom

PROSVETA

2057-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v objavi na primer (June 26, 1920), poleg vsakega
imena na naslovni strani, da vam je s tem datumom poteka
rokinina. Ponovite je pravilno, da se vam list ne ustavi.

138

Delavske pravice

Kongres je sprejel obrambni program in zvišal davke za delo-kritje stroškov obrambe. Ti davki bodo najbolj prizadeli delavce in farmarje, ki imajo sorazmerno majhne dohodke. Da bodo delavci in farmarji lažje zmagovali novo breme, jim kongres ne sme odvzeti nobenih pravic in ne sme dati privatnim izkoriščevalcem nobene prilike, da bi se okoristili z obrambo na račun delavcev in farmarjev.

Program obrambe pomeni več dela in zaslužka, pomeni uposlitev več milijonov delavcev, kar pomeni več dohodkov za široko maso ameriškega prebivalstva. Predsednik Roosevelt je obljubil, da delavski zaščitni zakoni ostanejo, če mu kongres ne prekrži računov. Ako ima kongres le malo smisla za uspeh obrambe, ne bo povzročal nezadovoljnosti in nepokoja med delavci.

Zadovoljni, to je v čim večjem številu upošleni in primeroma dobro plačani delavci so najboljše garancija za hitro in drugače uspešno izvedbo obrambnega programa, obenem pa so najboljše garancija zoper hujšakstvo in sabotažo pete kolone. Te zadovoljnosti pa ne bo, če bodo v kongresu prisluškovači zločinskih zahtevam burboncev za omejitve stavke, podajanje delovnika in okrnitev Wagnerjevega delavskega zakona. Delavske pravice ne smejo biti okrnjene!

Program obrambe bo lahko izvršen na vsej fronti, če bodo odgovorni oblastniki znali pridobiti si prijateljstvo in zaupanje široke mase delavstva in če bodo poskrbeli, da bo večina mase lahko zmagovala nove davke z večjimi dohodki. Amerika ne sme posnemati Hitlerja, ki je dekretiral Nemcem, da morajo manj jesti, da bo več topov in letal! Amerika lahko zgradi večjo in boljše obrambo kot je Hitlerjeva klavna mašina, obenem pa lahko uživa višji življenjski standard kakor kdaj prej!

Komu pomaga Stalin?

Skoro redno so prihajala poročila—kakor jih je narekovala propaganda—da Stalin ni zadovoljen z bliskovito Hitlerjevo vojno, ker se vrši zanj prehitro;—da bo valed tega Stalin izpremenil stališče in bo aktivno posegel v vojno na strani Anglije in Francije;—da je med tem Stalin zasčutil Balkan in še posebej Jugoslavijo pred Mussolinijem in Hitlerjem;—in tako dalje.

Zdaj prihajajo druga poročila, ki se pa glase baš nasprotno in o katerih ni dvoma, da so resnična. Namesto zaveznikom je Stalin pomagal Mussoliniju! Nekaj dni pred Mussolinijevo teatralno napovedjo vojne Franciji in Angliji in "gnili" zapadni demokraciji sploh je Stalin sklenil nov trgovinski pakt z Mussolinijem in s tem mu je dal zeleni signal, naj kar gre v vojno in si pomaga kolikor si more...

Turčija se je obvezala, da napade Italijo, če Italija napade Francijo in Anglijo, ampak ta obveznost je postala nova Hitlerjeva obljuba. Turčija ni storila nič! Poročila se glase, da je Stalin vzrok;—Stalin je rekel Turkom, naj mirujejo in Turki morajo mirovati... Dejstvo, da mirujejo, je dokaz, da jih je strah pred Stalinom.

Z Balkana, ki je pod Stalinovo "zaščito," pa prihajajo vesti, da je tamkaj zdaj vse zrelo za fašizem oziroma nacizem... Jugoslavija, ki se ima zahvaliti Franciji, Angliji in Ameriki za svojo eksistenco, mora zdaj zatajiti svoje prave prijatelje in postaviti Hitlerjeve in Mussolinijeve prijatelje na svoje krmilo...

Med tem, ko je Mussolini v odločilnem momentu porinil bodalo smrtno ranjeni Franciji v hrbet, se je zganil tudi Stalin. Dal je vedeti svetu, da so tri male baltičke države Litvanija, Letška in Estonija "sklenile zarotniško zvezo" zoper Sovjetsko unijo. Trije mali palčki, tri male miške so se baš zdaj zarotile zoper medvedu—ne prej in ne pozneje, baš v tem hipu! Kdor verjame, je zrel za jopč... Stalin je kratko malo okupiral tri male baltičke države; to bi bil lahko storil že zadnji jesen, a ni maral, ker je čakal psihološkega momenta. Lani so stalinovci silno bobnali, češ da je Stalin poklonil Litvincem Vilno. Kakšna dobrota! Zdaj je pogotil vso Litvo z Vilno vred—in čemu zdaj ne bobna?

Komu pomaga Stalin? Pomaga le sebi in ko-

(Dolje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Vtisi a potovanja

Hermine, Pa. — Nočem se oglašati prepogosto, ker sem mnenja, da Prosveto lastujemo kolektivno vsi člani SNPJ in da morajo imeti priliko za dopisovanje vsi člani, ki so zmogli in ki pišejo v smislu načel organizacije. Opisal bom nekoliko moje zadnje potovanje. Na poti sem bil tri tedne, toda se bom omejil le na zadnji teden agitacije, ko sem obiskal prvi par naselbin ob reki Monongaheli.

Potoval sem skozi Pittsburgh. Ko sem čakal na vlak, da se peljem v Oakdale, sem stopil v gledališče, kjer je bil predvajan film o nemški špionazi. Pred gledališčem je bil obešen na drogu "dummy" parašutnika z napisom: "The Beast of Europe."

Film je predstavljal angleškega lorda, ki je praznoval svoj rojstni dan v družbi bogatinov. Njegov sin je hotel odpreti radio, toda mu je oče zabranil, češ da ni po radiu drugega kot rožljanje z orožjem in govornica o vojni, dasi ni nobene nevarnosti, ker vojne niče ne mara in Angliji ne preti nobena nevarnost. Med gosti je bil tudi nemški špijon po imenu Viktor, v katerega se je zaljubil lordova hči, kakor je to pač navada v filmih. Viktor je imel v gozdnem delu poslopja brezžični radijski aparat. Lordovemu sinu je tolačil, da iz radovednosti lovi programe iz raznih dežel, dasi ne razume jezikov. Ampak on je bil v zvezi z nacijskim generalnim štabom. Ta je tisto noč sporočil Viktorju, da je prišel čas, ko bodo nemški vojski napadli iz zraka s padali tisto poslopje, on pa naj pazi, da jim bo dal signale.

In tako film kaže, kako je bil izvršen napad na goste, Viktor je bil razkrinkan kot špijon po dekletu. Njen oče je bil ustrelen zato, ker je s strelom ubil nekega vojaka, ki je napadel njegovega sina. Ko je lordova hči očitala Viktorju njegovo izdajstvo, je slednji rekel: "Jaz sem samo vojak in moram izpolniti svojo dolžnost napram domovini."

Na teh besedah, na tem principu slepe pokorščine je zgrajena vsaka armada. "Jaz sem samo vojak in moram izpolniti svojo dolžnost napram domovini." Pregovor tudi pravi: "Moja domovina prav ali narobe; kadar se nahaja v nevarnosti, jo moram braniti." Tako uči vsak režim, pa naj bo dober ali slab. Tudi fašizem je baziran na tem principu obrambe. In fašizem je proti svobodi ljudstva, toda na podlagi tega principa slepe pokorščine ga mora ljudstvo braniti. Demokracija hoče svobodo obdržati in voditi boj za boljše bodočnost narodov z reformami, ki so potrebne in izvedljive v dobi moderne tehnike. Diktature ne morejo dati masam višjega življenjskega standarda, ker jih preveč stane vojaški in policijski aparat in birokracija. Torej ubogi delavec pride z dežja pod kap.

Vsi veste, da pod fašizmom bi ne bilo prilike za naše jednote in priredbe, ker tam se mora samo poslušati in ubogati. Na mojem potovanju sem opazil, da so se ljudje začeli zavedati, da nas čaka nekaj strašnega in nekateri se že bojijo čitati naše liste, ker mislijo, da je fašizem

že tukaj... Vendar večina ne omahuje. Zadnji teden sem dobil štiri naročnike Cankarjevega glasnika, osem Proletarca in dvanajst Prosvete. Od zadnjih je bilo pet novih. Rojaki, le tako naprej! Le kdor ima pogum izraziti simpatije za demokracijo v sedanjih burnih časih, bo čislán, kadar bo ta grdi zmaj v podobi fašizma pokopan za vse veke.

V Oakdalu se je zopet dobro odlikoval z naročnino in knjigami J. Cuk, Majski glas pa sem prodal tudi drugim znanim Slovincem. V Midwayju ni bilo veliko uspeha, vendar sta se mrs. Kalan in mrs. Maček naročili na Cankarjev glasnik. Tudi v South Viewu sem povsod prodal Majski glas in mrs. Vehar je ponovila Prosveto. V Cuddyju je ponovil Proletarca rojak Guzel, star preko 70 let in seveda tudi star Amerikanec. Na Syganu sem se ustavil samo pri L. Kaučiču in Kvartiču, v Bridgevillu pri Anton Beraniku, prejšnjem noč pa pri Zustovi družini. Očeta ni bilo doma, bil je tudi na potovanju. V soboto zvečer sem prenočeval pri družini Kral v Libraryju.

Tisti večer sem poslušal v dvorani pevce Bleda. Ta zbor ima novega in zelo zmognega učitelja po imenu George iz Clairtona in po narodnosti je menda bolgarskega pokolenja. Mož je mirnega značaja in mislim, da bo imel uspeh s pevci v Libraryju, kot tudi drugod. Kot sem slišal, poučuje pet zborov. Med temi pevci sem videl zelo lepo številno mladino, med njimi tudi znano hči N. Trillerja, ki pohaja glasbeno šolo v Pittsburghu in poje včasih ob sobotah na radiopostaji KGV (?) med 8:30 in 9. uro. Ona poje sopran in alt—in pevskih vajah je pela alt.

Tudi v Libraryju sem dobil tri naročnike Proletarca—Cipčiča, Rupnika in L. Groznika. V nedeljo, 9. junija, sem se pedal v Brownsville, kjer sem obiskal par Slovencev, vključno Kozlevčarjeve. Potem sem se podal k mojemu znanцу J. Balohu v Vestaburg, ki pa ni bil doma, ampak v Johnstownu s Šitarjevo družino, ki je tudi naročena na Proletarca. Čakal sem pri Bašetovih, ki so tudi ponovili Proletarca, spal pa sem pri Balohovih, ko so se vrnili v nedeljo zvečer.

Obiskal sem Slovence tudi v Fredericktownu in prodal nekaj izvodov Majškega glasa. Obiskal sem tudi Toma Ribica, do katerega sem hodil tri milje in od njega naprej po mokrem gozdu, po katerem me je spremljal v dežju, da se nisem zgubil. Obava bila premočena. Tudi Tom je vzel Majski glas in ponovil Prosveto. V Allisonu in Republicu nisem imel dosti sreče, več pa v Isabelli, kjer so se štirje Slovenci izmed šestih naročili na Prosveto. V Belle Vernon me je spremljal Tom Podbevšek s svojo "lizo". Prenočil sem pri L. Resniku. On je peclar, toda zelo dober in je ponovil Prosveto. Zaključil sem pri R. Kreču z naročnino na Proletarca in Majski glas, katerega sem v enem tednu prodal 40 izvodov. Zdaj se bo treba pripraviti za piknik federacije in društva, kot tudi za zbor JSZ v Clevelandu.

Anton Zornik, zastopnik.

Se spomini iz mladih let

Oakmont, Pa.—Česta iz naše vasi do Koritnice je bila vsa zavita z drevjem, tako da si šel kakor po tunelu. Tako so lahko vozili municije po njej, ne da bi jih sovražnik opazil. Na soško fronto so začeli prihajati tudi nemški vojski in slišali smo, da mislijo sovražnika s plinom preganiti.

Italijan je držal tiste hribe celi dve leti. Bil je tako visoko, da bi bil lahko Avstrijec s kamenjem pobil, ali vseeno ni mogel nikamor. Najbolj so se izkazali Slovenci in Bošnjaki. Videl sem jih enkrat, ko so jih poslali na oddih v našo vas. Vsakdo je imel po tri in štiri medalje. Italijan je plačal celo nagrado, če je kdo ujel in pripeljal živga Bosanca ali Slovence.

Bil je tudi iz naše vasi Matevžev Jože, ki je bil četovodja. Nekoč je bil poslan na patrolo in šel eden vojak z njim. Mialim, da je bilo to pri Ranbonu. Gresta naprej, kar naskrat pa zaslišita kričanje. Vedela sta, da sta blizu sovražnika. Hitro se uleteta na trebuh in se tako počasi plazita naprej do sovražnika. Kar naskrat opazita v dolini Italijane, ki so se igrali in kričali: "uno, tre, činkve, deci" in tako naprej. Naštela sta jih 25. "Le čakajte, kačipoharji!"—tako so jih klicali—"kmalu boste do bolj kričali," sta rekla. Jože je vzel granatno in jo zaluci v tisto dolino. "Kmalu je slišal kričanje: "Mama mila, mama mila!" Nekoč je ostalo tritvrti, drugi so se pa podali. Še tisto noč je Jože dobil zlato medaljo.

Na 19. oktobra 1917 se je imela prirediti ofenziva. Vojakov je bilo v naši vasi kakor lista in trave in vsak je nosil bosansko čepico, pa naj je bil Slovenec, Hrvat ali Nemec. Ker se je Italijan najbolj bal Bosancev, so tako uredili, da je moral vsak vojak nositi bosansko čepico. Čakati so morali do večera, da jih ni sovražnik opazil. Predno so se podali na fronto, sta prišla general in duhovnik. Prvi jim je napravil nekoliko pridige, mašnik pa jih je blagoslovil in povedal, da vsakega čaka nebeško kraljestvo, kateri umre za domovino...

Ofenziva se je imela prirediti ob dveh jutraj, vsaj tako smo slišali od vojakov. Nekateri smo šli spat, drugi so pa čakali kaj bo. Vsi smo se bali, da bo tudi za nas slabo, če sovražnik zmagaja. Dež je tako lila, da je kar od zemlje poskakovalo.

Ob dveh po polnoči je tako zagrnelo, da so v več hišah šipe popokale. Tako se je bliskalo po tistih hribeh, da je bilo groza. Še sedaj se spominjam, da je moja sestra ravno zaspala. Ob tistem silovitem tresku hitro skoči pokonec, ali nikakor se ni mogla obleči. Tako so topovi spali krogle vso noč. Drugi dan smo slišali, da je "naša" artilerija pobila več Avstrijcev kakor pa Italijanov. Telefon je bil razstreljen in tako niso dobili nobene poročila, kam krogle padajo. Sovražnik je bežal kolikor so ga noge neale, Avstrijci pa za njim. Artilerija je v zmešnjavi na eno mesto streljala in tako je dosti Avstrijcev našlo smrt od svoje domovine.

Proti jutru je nekoliko utihnilo in tudi mi smo se spravili k počitku. Čeprav sem zaspal, sem največ sanjal, da prihaja sovražnik. Ko se zjutraj prebudimo, vidimo, da vihra zastava v zvoniku. Vedeli smo, da je zmagala naša. Začeli so voziti tudi ujetnike in nekateri so bili samo napol oblečeni.

Avstrijcem ni dolgo vzelo, da so sovražnika pognali do Plave. Pri nas se je takrat vse izpraznilo in ostalo je le nekaj stražnikov. Vedeli smo, da Italijani niso mogli dosti a sabo vzeti, ker niso imeli časa. In tako smo se spravili civilisti po tistih hribeh. Sli smo večinoma ponoči gor in poudol dol, tako da nas niso stražniki zalotili.

Česte ali pota po tistih hribeh so bili sami ovinki, kakor kača. Na vsakem ovinku je ležal stražnik konj ali mula. Komaj si dobil malo zraka, ko si moral zopet nos zatisniti od silnega smrdu. Ko pridemo na vrh hriba, vidimo mrtve vojsake, ki so jih pištolni pobrali še z višjih hribov. Eden je držal roke ven, drugi noge, tretji glavo in tako naprej. Videl sem jih nekaj, ki so bili kar s kamenjem založeni; nekaj se jih je kar žice držalo in

tisti, ki ni hitro šel, je kar tam zaspal.

Bil je žalosten pogled. Matere so doma plakale, kje so njihovi sinovi in očetje niso vedeli, kje počivajo. Taka je vojaka...

Ko hodimo po tistih hribeh in barakah, je izgledalo kakor na kakšni razprodaji. Vsakdo je hitel, da je kaj boljšega dobil. Tako smo tudi mrličke za noge vlačili, jih sezuvali in slatili. Jaz sem si najbolj želel dobre italijanske pelegrine, da bi si iz nje obleko napravil. Pridemo v veliko barak, kjer je mogoče spalo 150 vojakov. Brž se spravimo na delo, da čim prej napolnimo nahrbtnike. In res zagledam še skoro novo pelegrino. Hitro jo zagrabim in potegnem, toda nisem mogel nikamor, ker sem tudi Italijana vlek. Tako sem zapustil tisto barako in šel v drugo. Ko pridem tja, so bila vrata priprta. Hitro odprem in broj muh se usuje okrog mene, še bolj pa sem se ustrašil tistih mrličev. Tisti, ki so bili pri prvih iskalcih, so še celo ranjene slišali, ki pa so morali umreti v silnih agonijah brez zdravniške pomoči.

In vendar se nam je posrečilo, da smo napolnili svoje nahrbtnike. Nekateri se niso nič vprašali, še celo mrličke so sezuvali, če so videli dobre čevlje. Vsega si dobil dovolj, samo če te ni bilo groza. Jaz sem celo puško domov prinesel. Naši ljudje so vedno poslali to blago v zamenjavo v Slovenijo, samo da so dobili par kil moke, ker je bilo pri nas vse polje pohojeno in uničeno.

Moj svak je šel večkrat tja in bil je tudi dober barantač. Nekoč prinese s hribov dva čevlja brez para, eden je bil dosti daljši od drugega. Napolni si nahrbtnik in marš v Slovenijo. Najbolj ga je skrbelo, kako se bo tistih čevljev znebil. Ko pride do hiše, je samo gledal, kako veliko nogo ima gospodar. Če je videl, da ima majhno, mu je pokazal mali čevlj; če je imel veliko, mu je pokazal velikega. In pri prvi hiši, ki je to storil, je oddal čevlje. V nahrbtnik so mu nasuli moke, on pa jo hitro odkuril.

Pri nas je takrat skoraj vsakdo imel puško. Ko smo po Sloveniji napehtali nekoliko moke, smo se dogovorili, da gremo nad game, da dobimo še nekoliko mesa. Bili smo štirje in ob 2. zjutraj jo že odkurimo od doma. Dogovorili smo se, ako nas dobi borštinar, bomo tudi njega pociljali. Življenje v vojnem času je—poceni...

Snega je bilo do pasu in tako smo šli vsak nekaj časa naprej. Ko pridemo na določeno mesto, se eden izmed nas postavi na čakanje, drugi pa na pogon. Naskrat zaslišim strel in cela trupa gamsov—naštel sem jih 33. Dogovorili smo se že vnaprej, da ne bomo streljali, dokler ne pridejo prav blizu. Res so prišli zelo blizu in meni je že kar srce utripalo, še bolj pa me je zaskrbelo, kako bomo vso to divjačino domov spravili. Eden nam je dal znamenje z žvižgom, naj streljamo. "Hitro odpremo puške in začelo je pokati kakor s strojnico. Ali žalibog, vsi gamsi so nam pete odnesli.

Naenkrat zaslišim glas in vidim, da mi drugi čakač z roko maha. "Vedel sem, da nekaj mora biti. Hitro se izderem iz tistega snega, da pogledam navzdol. Srečen sem bil, da sem se izdril, ker drugače bi me bil še gamsi pohodil. Toliko, da nisva z glavama skupaj trešila. Hitro pograbilim puško, toda bila je prazna. Predno sem jo naladal, sem videl samo še gamsov rep.

Tako smo šli z naše jage praznih rok. Ker nismo bili vajeni streljanja, so vse naše krogle zgrešile. Tako bi se zgodilo tudi v Ameriki, če bi šla zdaj v Evropo v vojno. (Konec prihodnjic.)

Louis Flais, 472.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebuje agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vaska organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in namazila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Stoletnica Čajkovskega

Ruska glasba si je šele v najnovejšem pridobila velik sloves v srednji in zapadni Evropi. Njeno prodiranje na zapad je bilo časnó. Tudi za njo je nekaj časa veljalo, velja za slovenske literature delno še dandanašavica non leguntur.

Eden največjih glasbenih genijev ruskega naroda je Peter Iljič Čajkovskij, čigar stotnica rojstva se spominjamo v teh dneh. Tudi njegovo genialno delo ni še izven Rusije tako znano in tolikan uvaževano, kakor bi naj bilo svoji resnični vrednosti in svojem originalnem doprinosu v zakladnico svetovne glasbe. Vse smo v roke Laroussovo šolsko zgodovino glasbe in ta francoski glasbeni priročnik Čajkovskega sploh ne omenja! Ernsta Bruckena "Musik der Nationen", sicer resno in kvalitetno delo, mu odmerja komaj pol strani. Tazapostavljanje Čajkovskega je prej posledne nevednosti, kakor pa načelnega prezira. V temu je P. I. Čajkovskij danes bolj znan kakor je bil kdaj prej in njegova glasbena slava uganmo raste. Velik uspeh je dosegel film, kaže njegovo dramatično življenje in napot k uspehu. Prav tako vidimo v literaturi vrsto novih knjig, ki se bavijo z njim bodi obliki študij, bodisi kot življenjski roman kakor je n. pr. Klaus Manna "Symphonie thetisque", ki jo imamo tudi v slovenskem prevodu Vlad. Levstika. Pri nas se je takisto javil poizkus dramatičnega predstavljanja Čajkovskega (Ivan Mrak).

Peter I. Čajkovskij je nadaljeval v ruski glasbi smer, ki jo je začel njegov predhodnik Mihaj Glinka (1804—57), avtor slovesnih "Življenje za carja" in "Ruslan in Ljudmila". Medtem ko so se njegovi predhodniki—mo pod vplivom slavjanofilske ideologije—mo naslanjali na ruski glasbeni folklor, je Čajkovskij priključil rusko glasbo zapadnemu stilu—mu razvoju in ji tako dal nadah internacionalnosti. Vzlic temu pa tudi on ni mogel in ni da tudi ni hotel zapustiti ruskih duhovnih kljub vsemu svetovljanstvu čutimo v skladbi Čajkovskega bolj ali manj razločni utrip ruskega srca, sled ruske ljudske glasbe.

V guberniji Vlatka dne 6. maja 1840 rojen Peter Iljič Čajkovskij je umrl leta 1893, stvaril je obsežno in za rusko glasbo izredno pomembno delo. Obsega poleg številnih maturnih skladb in glasbenih kramljanj tudi lika simfonična dela, izmed katerih sta ista simfonija in "Symphonie pathetique" pri bili svetovni sloves in vedno znova navdušata občinstvo v koncertnih dvoranah vseh vropskih središč. Njegova opera "Evgenij negin", ki jo je spisal l. 1877 po slovesnem pu A. S. Puškina, in njegova komična "Pikova dama" sodita v "železni repertoar" vropskih opernih gledališč. Izmed osti skladb so posebno znani trije klavirski certti, zlasti klavirski trio "A la memoire d grand artiste". Vse skladbe razodevajo o pomistov ognjevit temperament, generalno nadjivost in nedosegljivo izrazno silo.

Stoletnica P. I. Čajkovskega je praznik le ruske glasbe, marveč vsega evropskega glasbenega življenja. Če ne bi bil današnji požaj izjemno težaven, bi ta datum vzbudil dvomno še večje in širše odmeve, kakor ga v sedanjem zamračenem času, pred predom one civilizacije, ki jo je povečevala nesmrtna muzika Čajkovskega!

Večina živali se ne briga za svoje mrtvece

Večina živali se kaj slabo briga za mrtupla, mnoge celo beže od njih. V tem pogledu skoraj ni izjem. Videti je, kakor da živali mislijo na smrt, a če se nalete na trupla, prej pobegnejo od njih. So izjeme, med kat spada južnoameriška lama. Ko začuti, da se ji bliža smrt, se zateče na določen kraj, kjer pogine. Tako so ponekod cela pokopališča okostij lam. Druga izjema so mravje, vlačijo mrtve tovarise na poseben skrit kraj, pravdo pokopališče. Svoje mrtvece večkrat bičejo, nato pa spet gredo po poslih.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 21. junija 1920)

Domače vesti. Pomožni odbor JRZ je po drugo pošiljatev blaga v staro domovino.

Delavske vesti. Konvencija ADF se je zaključila za podpravljanje železnice kljub nasprotovanju predsednika Gompersa.

Ameriške vesti. Prvo letalo iz jekla prilo iz Buffala v Chicago v štirih urah. — Onovil se je progresivni politični odbor "Uninstiridesetih."

Iz inozemstva. Na Irskem je zadivila krava civilna vojna.

Sovjetska Rusija. Sovjetske armade so le 30.000 Poljakov.

(Dolje iz prve kolone.)

likor pomaga sebi, koristi tudi Hitlerju in Mussoliniju. Demokraciji ne bo pomagal, ker toproti njegovi naturi in prepričanju. Danes marširajo drug za drugim—Hitler prvi, Mussolinij drugi in Stalin pa za njim pobirata ostankeline in Stalin pa za njim pobirata ostankeline hrovine... Kako bo jutri, je drugo vprašanje.

Stafford Cripps (levo), angleški poslanik v Moskvi, in Erik Labonne, francoski poslanik v Moskvi.

Prigode slovenskega vojaka v Makedoniji

Spisal Ivan Jontez

Napisala J. Greenova

(Dalje prihodnjič)

Sava Barin